WSPÓLNY PUNKT

Wtorek, 22 września 2026

60 tytułów / 29 krajów / 21 języków

Iran pod presją sankcji USA na forum ONZ

18 działów, najważniejsze fakty i różne głosy redakcji. Czytamy prasę polską i zagraniczną.

TEMAT 1
Bliski Wschód

TEMAT 2
Flanka wschodnia

TEMAT 3
UE i instytucje

01 / AMERYKA ŁACIŃSKA

Milei w kleszczach: między liberalną Bullrich a peronistowskim Kiciloffem

Satyra redakcyjna: kołowrotek naftowy obraca się obok nieruchomego zawiasu drzwi. Ilustracja AI.

FAKTY

W Brazylii Trybunał Wyborczy (TSE) uzyskał większość głosów za zawieszeniem kampanii senackiej Deltana Dallagnola, były prokurator sprawy Lava Jato ponownie staje przed sądem. Na Florydzie prowadzone jest postępowanie ekstradycyjne wobec 18 osób oskarżonych o zabójstwo prezydenta Haiti Jovenela Moïse'a. W Argentynie trwa spór o kierunek polityki gospodarczej rządu Javiera Milei, z Patricią Bullrich próbującą łączyć linię mileistowską z elementami wrażliwości społecznej wobec alternatywy kirchnerystowskiej Axela Kicillofa.

Odrębnie La Nación łączy amerykańską strategię wobec regionu (deklarowaną przez Trumpa) z działaniami Chin i Rosji jako element szerszego kontekstu międzynarodowego. The Objective pyta o realny zakres zmian politycznych w Wenezueli osiem miesięcy po dużym porozumieniu naftowym między USA a Caracas.

GŁOSY PRASY

Zajawki nie pozwalają mówić o jednym sporze, lecz o kilku równoległych wątkach bez wspólnej osi. La Nación otwiera dwa różne tematy: geopolityczny (Monroe, Trump, Chiny, Rosja) i wewnętrzny (starcie modeli w obozie Milei), nie łącząc ich ze sobą. Estadão sygnalizuje instytucjonalne działanie sądu wobec kandydata niepowiązanego z bolsonaryzmem, co wpisuje się w linię pisma jako prawicy nie-bolsonarystycznej, ale sama zajawka nie ujawnia argumentacji sądu ani reakcji Dallagnola.

The Objective stawia pytanie otwarte o Wenezuelę bez odpowiedzi, sygnalizując sceptycyzm wobec tezy o transformacji, podczas gdy WORLD ogranicza się do suchego faktu ekstradycyjnego bez komentarza. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że nawet w prasie konserwatywnej regionu nie ma dziś jednolitej narracji o Ameryce Łacińskiej - obraz składa się z rozłącznych, lokalnych sporów instytucjonalnych i gospodarczych, a nie ze wspólnego frontu wobec USA, Chin czy Rosji.

Źródła: La Nación · WORLD (WORLD Magazine, WORLD Radio, „The World and Everything in It") · Estadão · The Objective

DALEJ W NUMERZE

Polska i Europa
Polityka krajowa, instytucje UE, wschodnia flanka.

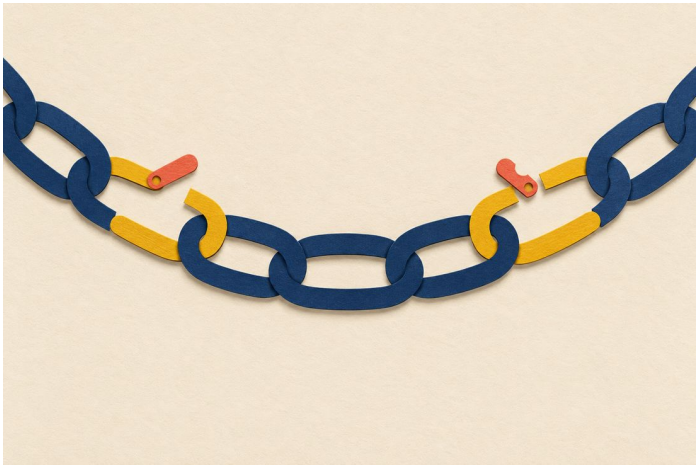
Świat
Stany Zjednoczone, Bliski Wschód, Chiny i bezpieczeństwo.

Gospodarka
Finanse, energia, klimat i sztuczna inteligencja.

Społeczeństwo
Migracja, rodzina, media, religia i kultura.

02 / FLANKA WSCHODNIA

Ostrzeżenia służb: Rosja testuje granice NATO na Bałtyku

Satyra redakcyjna: w długim łańcuchu dwa ogniwa zastąpiono otwartymi zapięciami. Ilustracja AI.

FAKTY

Głównym wydarzeniem jest spór wewnątrz UE o przedłużenie sankcji wobec Rosji: Francja i Słowacja domagają się zdjęcia z listy oligarchy Alishera Usmanowa, a Luksemburg i Słowacja żądają tego samego dla Michaiła Fridmana - w zamian za to Bruksela ma zaakceptować przedłużenie sankcji wobec ok. 3000 osób i podmiotów na 36 zamiast 6 miesięcy (WELT, Nederlands Dagblad). Szef unijnej dyplomacji apeluje o utrzymanie reżimu sankcyjnego mimo tego kompromisu.

Równolegle zachodnie służby (cytowany szef czeskiego BIS Michal Koudelka) ostrzegają przed możliwym testem NATO przez Rosję - ograniczoną inwazją, prowokacjami pod fałszywą flagą lub kampanią wpływu - podczas gdy służby bałtyckie (łotewski VDD) studzą te obawy, nie widząc oznak bezpośredniego ataku. Litwa zamknęła lotnisko w Wilnie po ataku hybrydowym z Białorusi, a w Rosji Jedna Rosja ogłosiła zwycięstwo w wyborach do Dumy, wobec których czeski publicysta Jiří Just relacjonuje brak jawnego poparcia na ulicach Moskwy mimo oficjalnych wyników.

GŁOSY PRASY

Linia sporu przebiega między alarmizmem a uspokajaniem: część zachodnich stolic i służb (Tusk, Macron, czeski BIS) mówi o rosnącym ryzyku bezpośredniej konfrontacji z Rosją, podczas gdy sami Bałtowie (łotewski VDD) i prezydent Finlandii Alexander Stubb otwarcie krytykują to jako przesadę niektórych wywiadów - co jest nietypowe, bo zwykle to kraje frontowe biją na alarm, a tu robią odwrotnie. Drugi front sporu dotyczy sankcji: Francja i Słowacja przedkładają interesy narodowe (uwolnienie obywateli w Azerbejdżanie, względy gospodarcze) nad spójność reżimu sankcyjnego, co WELT i Nederlands Dagblad opisują krytycznie jako ryzyko precedensu dla innych rosyjskich pozwów, podczas gdy Magyar Nemzet skupia się nie na sankcjach wobec Rosji, lecz na kosztach finansowania Ukrainy dla europejskich podatników.

Il Foglio przemilcza wewnętrzne spory unijne, koncentrując się na jednoznacznym poparciu włoskich instytucji dla Kijowa jako kontrapunkcie wobec populistów krajowych (M5S, Vannacci). Dla polskiego czytelnika istotne jest, że jedność w sprawie sankcji jest krucha i zależy od transakcyjnych ustępstw wobec pojedynczych oligarchów, a ocena zagrożenia ze strony Rosji różni się nawet między krajami najbliżej granicy.

Źródła: WELT · NZZ · Observador · Nederlands Dagblad · Magyar Nemzet · Aftenposten · Il Foglio · Denník Postoj · War on the Rocks · Info.cz · Neatkarīgā / nra.lv · Inside Policy / Macdonald-Laurier Institute

03 / POLSKA

Prezydent Nawrocki pod ostrzałem koalicji i TK

Satyra redakcyjna: pusta toga ma rękawy związane w wielki węzeł. Ilustracja AI.

FAKTY

Trwa spór wokół obsady Trybunału Konstytucyjnego: sędzia Maciej Berek zapowiada, że doprowadzi do złożenia ślubowania i dostarczenia go prezydentowi Karolowi Nawrockiemu, dając „krótkie tygodnie” na zaproszenie. W koalicji rządzącej doszło do sporu o wycofaną z obrad Sejmu ustawę ograniczającą reklamę alkoholu - wicemarszałek Piotr Zgorzelski ostro odpowiedział na krytykę Katarzyny Pełczyńskiej-Nałęcz. Bartłomiej Sienkiewicz miał zapowiedzieć możliwość pozbawienia pensji prezydenta i jego otoczenia. W administracji rządowej wraca system konkursów na najwyższe stanowiska w służbie cywilnej, choć problem stabilności kadr pozostaje nierozwiązany. Prezydent Nawrocki powołał Justynę Orłowską na specjalnego przedstawiciela ds. innowacji i nowych technologii wobec USA.

GŁOSY PRASY

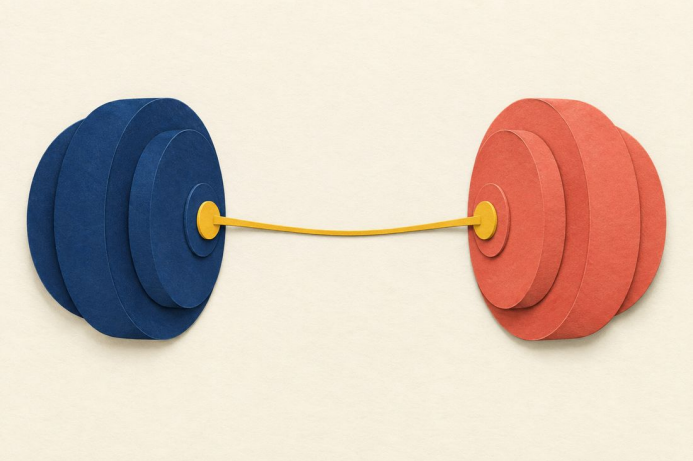
Tytuły bliskie PiS (Sieci, wPolityce.pl) przedstawiają dzisiejsze wydarzenia jako serię nadużyć obozu rządzącego wobec prezydenta i Trybunału: sędzia TK grożący własną interpretacją ślubowania, wicemarszałek Sejmu lekceważący koalicjanta, minister straszący pozbawieniem pensji głowy państwa - wspólną osią jest teza o łamaniu reguł demokratycznych przez koalicję 13 grudnia. Rzeczpospolita/Plus Minus patrzą na politykę z innej strony - analizują reformę służby cywilnej jako sprawę instytucjonalną, bez odniesienia do sporu o TK, oraz opisują ruch Nawrockiego wobec USA jako budowanie własnego zaplecza biznesowego, niezależnie od rządu.

Żadne ze źródeł nie referuje wprost argumentów drugiej strony sporu o TK czy ustawę alkoholową - brak np. uzasadnienia Berka czy Sienkiewicza w ich własnych słowach, poza cytatami wybranymi przez redakcje krytyczne wobec nich. Dla polskiego czytelnika istotne jest, że spór o obsadę TK i relacje prezydent-rząd pozostaje nierozstrzygnięty i wpływa na funkcjonowanie państwa, podczas gdy równolegle toczą się mniej nagłaśniane, ale praktyczne zmiany w administracji i dyplomacji gospodarczej.

Źródła: Sieci (tygodnik) + wPolityce.pl · Rzeczpospolita + Plus Minus

04 / UE I INSTYTUCJE

Kryzys CDU/AfD w Niemczech po klęskach wyborczych Merza

Satyra redakcyjna: dwa wielkie ciężarki łączy cienki jak nitka środek hantla. Ilustracja AI.

FAKTY

W wyborach krajowych 20 września w Berlinie i Meklemburgii-Pomorzu Przednim CDU poniosła najgorszą porażkę w historii RFN: w Meklemburgii spadła do 4,9% i po raz pierwszy wypadła z landowego parlamentu, w Berlinie zajęła drugie miejsce z 18,8% za Die Linke (25,7%, kandydatka Elif Eralp). W Meklemburgii AfD Alice Weidel zdobyła 38,2% (wzrost z 16,7% w 2021), premierką pozostaje Manuela Schwesig (SPD, 35,5%) w koalicji z SPD, Linke i Zielonymi.

Kanclerz Friedrich Merz nazwał wynik „katastrofą", ale odmówił dymisji i zapowiedział kontynuację reform emerytalnych, podatkowych i rynku pracy mimo sprzeciwów w SPD. Ambasador Izraela Ron Prosor ostrzegł przed „bezpośrednim zagrożeniem egzystencjalnym" dla społeczności żydowskiej w Berlinie po zwycięstwie Die Linke. Osobno: trzynaście krajów UE z Austrią i Czechami proponuje roczną pauzę w nowym prawodawstwie unijnym, a AfD i lewicowa BSW negocjują wspólne obsadzenie prezydium sejmu Saksonii-Anhalt.

GŁOSY PRASY

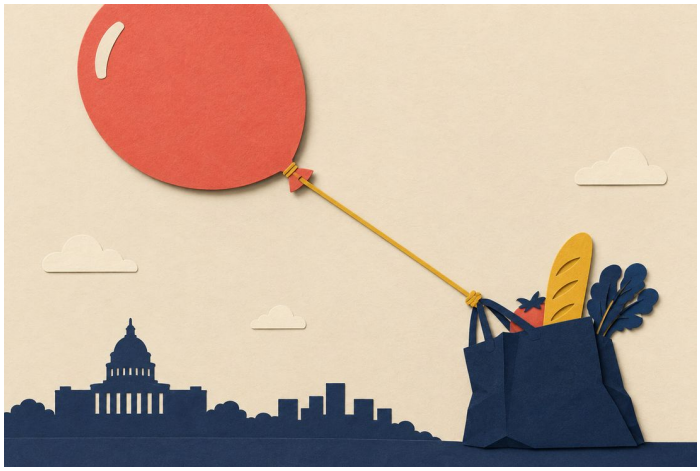
Źródła są w ocenie faktów zaskakująco zgodne - słowacki Postoj, włoskie Tempi, grecki Kathimerini i węgierski Magyar Hang jednomyślnie opisują wynik jako historyczny upadek centrum i CDU, różnią się jednak akcentami interpretacyjnymi. Tempi i Postoj podkreślają, że zakaz AfD jest już politycznie spóźniony i proponują „demokratyczne" metody powstrzymania radykałów zamiast delegalizacji, podczas gdy antyorbanowski Magyar Hang relacjonuje wypowiedzi Merza bez własnego komentarza. FAZ, jako głos niemieckiego establishmentu, przesuwa uwagę z porażki CDU na zagrożenie antysemityzmem ze strony triumfującej Die Linke, cytując ambasadora Izraela - co jest wątkiem nieobecnym w relacjach zagranicznych.

Żadne źródło nie łączy wprost kryzysu CDU z równoległą debatą o rocznej pauzie regulacyjnej w UE, choć oba wątki dotyczą tego samego pytania o kondycję centroprawicy w Europie. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że upadek „firewallu" wobec AfD i rosnąca siła postkomunistycznej Linke pokazują, iż niemiecka scena polityczna, kluczowa dla kierunku całej UE, przesuwa się jednocześnie na oba skrzydła kosztem chadecji.

Źródła: Magyar Hang · Echo24 / Týdeník Echo · Denník Postoj · FAZ · Kathimerini (Η Καθημερινή) · Tempi · ABC · Open · Reformatorisch Dagblad

05 / POLITYKA USA

Trump chwali demokratycznego mera Nowego Jorku Mamdaniego

Satyra redakcyjna: nadmuchany balon nie może unieść ciężkiej torby zakupów. Ilustracja AI.

FAKTY

Donald Trump wygłosił przemówienie na sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku, na którym cieniem kładzie się wojna z Iranem, trwająca od lutego i wciąż nierozstrzygnięta - Iran blokuje Cieśninę Ormuz, co podbiło światowe ceny ropy i paliw. Zapowiadane jest podpisanie porozumienia w sprawie Grenlandii, choć szczegóły pozostają nieznane. Sondaż Reutersa/Ipsos pokazuje spadek poparcia dla Trumpa do 32 proc. - najniższego poziomu w jego karierze, poniżej najgorszego notowania Joe Bidena (35 proc.), z poparciem republikanów spadającym z 82 do 73 proc.

Senator John Kennedy (R-LA) ostrzega, że tradycyjnie bezpieczne stany Kansas, Nebraska i Iowa stały się przed listopadowymi wyborami do Kongresu areną wyrównanej rywalizacji, powołując się na sondaż Emerson College, w którym demokrata Adam Hamilton prowadzi w Kansas z Rogerem Marshallem. Biały Dom uruchomił własny kanał „Trump TV” po bojkocie relacjonowania przez pulę prasową.

GŁOSY PRASY

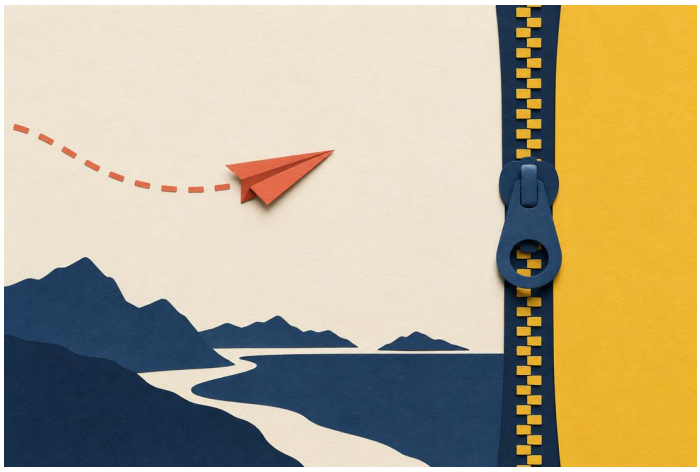
Niemieckie tytuły (Handelsblatt, WirtschaftsWoche, WELT) oraz duński Kristeligt Dagblad są zgodne co do faktografii spadku notowań i przyczyn - koszty życia i wojna z Iranem - różniąc się jedynie stopniem szczegółowości; nie ma tu sporu interpretacyjnego, lecz powtórzenie tej samej depeszy Reutersa/Ipsos w kilku redakcjach. Amerykański Daily Wire ujmuje ten sam kryzys od strony wewnątrzpartyjnej: Kennedy wprost obwinia Senat i brak odpowiedzi na Iran oraz drożyznę, czyli krytykuje własne zaplecze polityczne, podczas gdy WSJ Opinion patrzy w stronę Chin i domaga się, by Trump wymusił na Xi zaprzestanie wspierania Iranu - to głos jastrzębi, nieobecny w pozostałych tekstach.

Żadne źródło nie łączy wprost spadku sondażowego z konkretną decyzją legislacyjną, a europejskie tytuły pomijają kontekst wewnątrzamerykańskiego sporu o Senat, który eksponuje Daily Wire. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że słabnące poparcie Trumpa i realne zagrożenie utraty Kongresu przez Republikanów w listopadzie mogą przełożyć się na zdolność administracji do kontynuowania obecnej linii wobec Iranu, Rosji i sojuszy takich jak z Grenlandią.

Źródła: Handelsblatt · WirtschaftsWoche · The Wall Street Journal - Opinion / Editorial Page · Kristeligt Dagblad · WELT · The Daily Wire / The Ben Shapiro Show

06 / BLISKI WSCHÓD

Iran pod presją sankcji USA na forum ONZ

Satyra redakcyjna: mały papierowy samolot zatrzymał się przy ogromnym zamku błyskawicznym na niebie. Ilustracja AI.

FAKTY

CBO oraz generalny inspektor Pentagonu opublikowali pierwsze pełne bilanse kosztów wojny z Iranem: operacja „Epic Fury” pochłonęła ponad 33 mld dolarów, a szef Pentagonu Pete Hegseth wystąpił o dodatkowe blisko 70 mld na dalsze działania. Do Nowego Jorku na 81. sesję Zgromadzenia Ogólnego ONZ przybył minister spraw zagranicznych Iranu Abbas Araghchi, a prezydent Masud Peszeszkian ma wystąpić na forum w środę 23 września; USA zapowiadają na ten sam dzień sankcje wtórne wobec firm obsługujących irańskie linie lotnicze, o czym mówił sekretarz skarbu Scott Bessent.

W konsekwencji tureccy przewoźnicy (THY, AJet, Pegasus) zawiesili loty do Iranu do marca 2027 r., a rynek połączeń Turcja-Iran przejęło około 15 irańskich linii. Premier Wielkiej Brytanii zgodził się na wysłanie tankowca RAF na Bliski Wschód na prośbę Arabii Saudyjskiej, w związku z atakami Huti. Ambasador Izraela w Berlinie ostrzegł przed zagrożeniem dla życia żydowskiego ze strony Linkspartei.

GŁOSY PRASY

Źródła są tu w dużej mierze zbieżne co do faktografii: NZZ, ABC i Karar zgodnie opisują eskalację presji sankcyjnej USA i jej wymierne skutki gospodarcze (koszty wojny, blokada Cieśniny Ormuz, wycofanie lotów), różniąc się głównie ramą narracyjną - NZZ liczy dolary i ostrzega przed niedoborem amunicji USA, ABC osadza konflikt w szerszym kontekście kryzysu ONZ i wizyty Delcy Rodríguez, a Open relacjonuje wersję irańską, cytując oskarżenia Teheranu o „wojnę agresji” USA-Izrael.

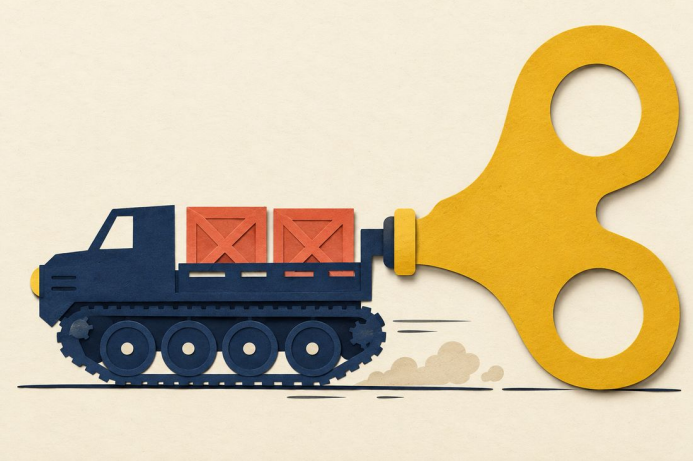
Karar, jako turecka gazeta opozycyjna wobec AKP, skupia się czysto na skutkach gospodarczych sankcji dla tureckich linii, bez komentarza politycznego. WELT wyróżnia się osobnym wątkiem antysemityzmu w Niemczech, niepowiązanym bezpośrednio z resztą zestawu, a Breaking Defense sygnalizuje temat wojny informacyjnej wobec Iranu bez rozwinięcia. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że wojna z Iranem wciąż

trwa i generuje realne koszty militarne oraz zakłócenia handlu (Ormuz, Bab al-Mandab), a nie zakończyła się wraz z ustaniem doniesień z pierwszych tygodni.

Źródła: WELT · NZZ · ABC · Open · Karar · Engelsberg Ideas · Nederlands Dagblad · Breaking Defense

07 / OBRONNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO

Wyciek technologii F-35 do Hongkongu jako ryzyko dla sojuszników

Satyra redakcyjna: mały transportowy pojazd gąsienicowy dostał ogromny klucz do nakręcania. Ilustracja AI.

FAKTY

Dania, Grenlandia i USA mają 22 września podpisać w Nowym Jorku porozumienie otwierające dwie nowe amerykańskie bazy na Grenlandii - w Narsarsuaq na południu i w rejonie Mestersvig na wschodnim wybrzeżu - obok istniejącej bazy Pituffik; treść umowy nie została ujawniona (Rzeczpospolita, Postimees, za Reuterem). NATO, według przewodniczącego Komitetu Wojskowego admirała Giuseppe Cavo Dragone, ma przyspieszać dostawy uzbrojenia i rozwijać drony wobec przedłużającej się wojny na Ukrainie; na stanowisku zastąpi go w 2027 r.

Niemiec Carsten Breuer. Na Kapitolu Republikanie forsują budżet obronny rzędu 1,5 biliona dolarów, choć dalszy tryb procedowania pozostaje niejasny. Dania zapowiedziała wysyłanie poborowych na Łotwę już od przyszłego roku, o czym poinformował minister obrony Jeppe Bruus. W obszarze technologii wojskowej trwa rozwój bezzałogowych jednostek nawodnych (Hanwha/Magnet Defense H38, ROMULUS 151), a Pentagon powołuje nową Radę Obrony Terytorium Kraju.

GŁOSY PRASY

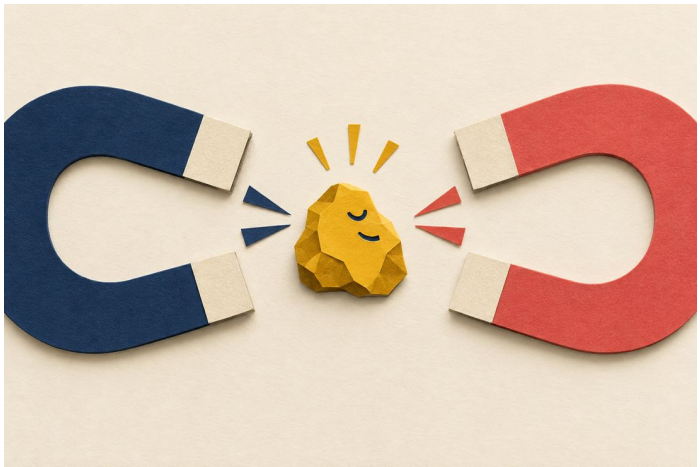
Rzeczpospolita i Postimees relacjonują sprawę Grenlandii zgodnie, opierając się na tych samych ustaleniach Reutera, przy czym polski tytuł dodaje szerszy kontekst sporu Trump-Kopenhaga i podkreśla, że Dania publicznie ramuje porozumienie jako nadzór całego NATO, a nie bilateralny układ USA-Grenlandia - to rozróżnienie ma znaczenie polityczne, bo łagodzi wrażenie jednostronnego przejęcia terytorium. Włoski Il Sole 24 Ore patrzy na obronność przez pryzmat przemysłu i tempa produkcji, a nie geopolityki terytorialnej, co odzwierciedla jego profil jako głosu kapitału, nie prawicy kulturowej.

Amerykański The National Interest koncentruje się na technologii (drony, F-35) bez komentarza politycznego, podczas gdy branżowe Breaking Defense i Defense News referują wewnątrzamerykański spór budżetowy i instytucjonalny bez oceny. Źródła nie wchodzą tu w otwarty spór ideowy - różnią się raczej optyką zawodową niż tezą - dla polskiego czytelnika istotne jest, że decyzje o Grenlandii i tempie zbrojeń NATO zapadają równolegle i będą bezpośrednio wpływać na wschodnią flankę, w tym na obecność wojsk sojuszniczych w regionie bałtyckim, czego dotyczy duński przykład z Łotwą.

Źródła: Rzeczpospolita + Plus Minus · The National Interest · Postimees · WELT · Il Sole 24 Ore · Kristeligt Dagblad · Breaking Defense · WORLD (WORLD Magazine, WORLD Radio, „The World and Everything in It") · Defense News

08 / CHINY I INDO-PACYFIK

Spór o kurs wobec chińskiego kapitału i handlu z Zachodem

Satyra redakcyjna: dwa magnesy przyciągają tę samą małą grudkę minerału. Ilustracja AI.

FAKTY

Xi Jinping złożył wizytę w Waszyngtonie; ekonomista Adam Posen z Peterson Institute wskazywał, że sztuczna inteligencja, cła i konflikty wokół Iranu oraz Tajwanu znajdą się na agendzie rozmów z Trumpem, a wygasające w listopadzie porozumienie o zawieszeniu chińskich ograniczeń eksportu metali ziem rzadkich pozostaje otwartą kwestią. Równolegle chiński minister spraw zagranicznych Wang Yi w rozmowie telefonicznej z niemieckim ministrem Johannem Wadephulem ostrzegł przed wojną handlową UE-Chiny, wezwał Niemcy do popierania wolnego handlu w Unii i do działań na rzecz pokoju w Cieśninie Tajwańskiej; poruszono także tematy Iranu i Ukrainy.

RealClearPolitics zapowiada tekst o zagrożeniu, jakie sztuczna inteligencja stwarza dla kontroli sprawowanej przez Komunistyczną Partię Chin, ale zajawka nie zawiera szczegółów.

GŁOSY PRASY

NZZ przedstawia głos ekonomisty proponującego pragmatyczne zbliżenie gospodarcze USA-Chiny, w tym otwarcie na chińskie inwestycje bezpośrednie - ujęcie typowo liberalno-rynkowe, skupione na negocjacjach i wspólnych ramach dla AI. Handelblatt relacjonuje z kolei chińską dyplomatyczną presję na Niemcy, by te hamowały unijny protekcjonizm wobec Pekinu - perspektywa niemiecka, defensywna wobec własnego rządu, bez oceny żądań Wang Yi dotyczących Tajwanu. RealClearPolitics sygnalizuje odwrotny kierunek narracji: AI jako zagrożenie dla chińskiego reżimu, a nie narzędzie współpracy - ale bez treści trudno ocenić argumentację.

Materiały nie spierają się wprost, raczej pokazują różne warstwy tej samej gry: negocjacyjną (NZZ), dyplomatyczną wobec Europy (Handelsblatt) i ideologiczną (RCP). Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że Tajwan i cła na rzadkie metale pojawiają się jednocześnie w rozmowach USA-Chiny i Chiny-Niemcy, co pokazuje, że Pekin prowadzi równoległą grę na obu kierunkach transatlantyckich.

Źródła: RealClearPolitics · NZZ · Handelsblatt

09 / GOSPODARKA I FINANSE

Podatki i opłaty rosną: paliwo, śmieci, autostrady

Satyra redakcyjna: kosz na śmieci ma szczelinę skarbonki większą od otworu na odpady. Ilustracja AI.

FAKTY

Czeski rząd Andreja Babiša zatwierdził projekt budżetu na 2027 rok z deficytem 386 mld koron, bez podwyżek podatków, z jednorazowym bonusem 2000 koron dla emerytów i podwyżkami płac urzędników; Narodowa Rada Budżetowa ostrzega, że dalsza konsolidacja rzędu 155 mld koron będzie konieczna w latach 2028-2029. W Argentynie rząd Javiera Milei przesłał do Kongresu projekt budżetu na 2027 rok zakładający czwarty z rzędu rok równowagi fiskalnej, wzrost PKB 4 proc., inflację 18 proc. i kurs 1847 peso za dolara, bez podnoszenia obciążeń podatkowych.

W Polsce Krajowa Izba Gospodarki Odpadami ostrzega przed wzrostem opłat za śmieci nawet do 80 zł miesięcznie od osoby, wskazując na brak ustawy o rozszerzonej odpowiedzialności producenta, tkwiącej w rządowych gabinetach od trzech kadencji. W Hiszpanii El Español podaje, że do czerwca zanotowano rekordowy odpływ kapitału zagranicznego, głównie z Wielkiej Brytanii i USA po 3,8 mld euro każde. W Turcji polityk opozycyjny Deniz Yavuzyılmaz twierdzi, że prywatyzacja autostrady Anatolijskiej podniesie opłaty za przejazd nawet o 460 proc.

GŁOSY PRASY

Materiały z Czech i Argentyny są zgodne w ocenie faktu: oba rządy prezentują utrzymanie dyscypliny podatkowej jako sukces, choć źródła niezależne (Rada Budżetowa w Pradze) wskazują, że deklarowane oszczędności - walka z nielegalnym hazardem, optymalizacja IT - mogą nie wystarczyć do realnego obniżenia deficytu, co jest różnicą między retoryką rządową a analizą ekspercką, nie sporem ideologicznym. W Polsce Do Rzeczy przedstawia podwyżki opłat za śmieci jako skutek zaniechań legislacyjnych kolejnych rządów, nie wiążąc tego z konkretną partią, co jest ujęciem technicznym raczej niż partyjnym atakiem.

W Turcji i Hiszpanii ton jest bardziej polityczny: opozycyjny polityk turecki oskarża rząd AKP o plan „okradania obywateli”

poprzez prywatyzację, a hiszpański tekst sygnalizuje odpływ inwestycji zagranicznych bez jednoznacznego wskazania winnych - obie pozycje są jednak tylko zajawkami, więc trudno ocenić pełną argumentację. Dla polskiego czytelnika istotne jest zestawienie: kraje o zdyscyplinowanej polityce fiskalnej (Czechy, Argentyna) kontrastują z polskim problemem opłat śmieciowych wynikającym wprost z zaniechania jednej konkretnej ustawy, co pokazuje, że lokalne obciążenia finansowe bywają skutkiem biurokratycznej bezczynności, a nie tylko globalnych trendów gospodarczych.

Źródła: Rzeczpospolita + Plus Minus · WELT · Do Rzeczy (tygodnik) + DoRzeczy.pl · El Español · NZZ · ABC · Karar · Echo24 / Týdeník Echo · La Nación · Observador · Contrepoints · WirtschaftsWoche · Svenska Dagbladet · Magyar Nemzet · Bungei Shunjū (□□□□) · The Hub · L'Opinion

10 / ENERGETYKA I KLIMAT

Powrót regulacji cen gazu i energii pod presją drożyzny

Satyra redakcyjna: wrzący czajnik przytrzymuje pokrywkę pasem bezpieczeństwa. Ilustracja AI.

FAKTY

Europę ponownie ogarnia niepokój o ceny gazu i energii elektrycznej. Czeski wicepremier Karel Havlíček (ANO) mówi o "śmiertelnym koktajlu" - gaz na TTF poszedł z ok. 30 do ponad 80 euro/MWh od stycznia, benzyna w Czechach przekroczyła 45 korun/l, a rząd Babiša wprowadza od października regulację cen paliw i niższą akcyzę na diesel, tłumacząc gospodarstwa domowe czekające od stycznia podwyżki cen gazu o jedną trzecią.

W Hiszpanii ceny gazu na TTF trzymają się powyżej 73 €/MWh, a rynek dnia następnego przekracza 100 €/MWh (średnia za pierwsze dwie dekady września: 145 €/MWh) - przemysł energointensywny (AEGE) i związki (CC.OO.) domagają się powrotu mechanizmu podobnego do "iberyjskiej wyjątkowości" z 2022 r., podczas gdy Bruksela wskazuje, że inicjatywa musi wyjść od Madrytu. W tle: Macron zapowiada z USA rozmowy o moratorium na ataki na infrastrukturę energetyczną i cywilną Ukrainy, co wiąże się z eskalacją ataków na rosyjskie rafinerie i wojną Izraela/USA z Iranem, wpływającą na ceny ropy i gazu.

Holandia i Zelandia planują nową elektrownię jądrową w Terneuzen (lokalizacja Paulinapolder), mimo oporu zelandzkiej opozycji. Osobno: w Brandenburgii rusza największy w Europie park agrofotowoltaiczny (Klimapark Steinhöfel, ok. 500 ha), a węgierski tekst opisuje problem recyklingu łopat i fundamentów turbin wiatrowych.

GŁOSY PRASY

Havlíček i hiszpańscy związkowcy zgadzają się co do diagnozy - kryzys cenowy wraca, a jego przyczyną jest kombinacja wojny, sankcji i europejskiej dekarbonizacji - ale różnią się w recepcie: Praga stawia na krajową interwencję cenową i porównanie z Niemcami ("nie możemy mieć droższej energii niż Niemcy"), Madryt czeka na ruch rządu i Komisji, a wielkie hiszpańskie koncerny energetyczne (Iberdrola, Endesa) są sceptyczne wobec regulacji cen.

NZZ przemilcza kryzys cenowy i idzie w inną stronę - proponuje likwidację "szkodliwych dla klimatu" ulg podatkowych (lotnictwo, dojazdy samochodem) jako sposób na uszczelnienie budżetu, czyli optykę odwrotną do czesko-hiszpańskiej presji na obniżanie kosztów energii. Węgierski i niemiecko-branżowy tekst pokazują dwa bieguny sceptycyzmu wobec OZE: Magyar Nemzet punktuje realny koszt środowiskowy turbin wiatrowych (beton, miedź, neodym, problem recyklingu), a top agrar prezentuje agrofotowoltaikę jako praktyczne rozwiązanie łączące produkcję energii z uprawą.

Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że mechanizmy taniej energii wdrażane w Czechach i rozważane w Hiszpanii (limity cen, obniżki akcyzy) pokazują wzorzec, do którego może dojść presja także w Polsce, jeśli ceny gazu na TTF utrzymają się na obecnym poziomie.

Źródła: Echo24 / Týdeník Echo · ABC · Magyar Nemzet · Open · Nieuwe Oogst · NZZ · top agrar

11 / TECHNOLOGIA I AI

Bruksela wobec ChatGPT: cztery miesiące na dostosowanie do AI Act

Satyra redakcyjna: rakieta startuje z wielkim gwizdkiem alarmowym zamiast czubka. Ilustracja AI.

FAKTY

Apple złożyło do sądu nowe dokumenty w sprawie przeciwko byłemu inżynierowi Chang Liu, który po przejściu do OpenAI w styczniu 2026 r. miał wykorzystać poufne schematy elektryczne Apple i próbować usuwać dowody z pomocą współpracownika Yu-Ting Peng. Komisja Europejska objęła ChatGPT, Reddita i Roblox najostrzejszą kategorią regulacji cyfrowych (DSA) - ChatGPT jako „bardzo dużą wyszukiwarkę" (VLOSE) z 159 mln użytkowników miesięcznie w UE, Reddit i Roblox jako „bardzo duże platformy" (VLOP); firmy mają cztery miesiące, do początku 2027 r., na dostosowanie się.

Anthropic szykuje IPO wyceniające firmę na dwa biliony dolarów, a jego szef Dario Amodei publicznie ostrzega przed katastrofalnymi ryzykami AI, podczas gdy z firmy odeszli badacze Jacob Coxon i Evan Hubinger, krytykując tempo rozwoju. Echo24 zwraca uwagę na przepaść infrastrukturalną Europy w AI - kapacytet centrów danych daleko za USA i Chinami. Norweski komentarz w Aftenposten opisuje rozproszoną odpowiedzialność za cyberbezpieczeństwo po ataku na strony Stortingu.

GŁOSY PRASY

Linia podziału przebiega między optymizmem rynkowym i sceptycyzmem regulacyjnym: WSJ przekonuje, że panika wokół AI antropomorfizuje matematyczny model i odwraca uwagę od ludzkiej odpowiedzialności, podczas gdy El Mundo relacjonuje, jak sam szef Anthropic publicznie mówi o ryzyku „zabicia wszystkich ludzi" tuż przed rekordowym IPO - to napięcie między wolnorynkowym zaufaniem do technologii a obawą przed jej niekontrolowanym rozwojem jest w tym zestawie najbardziej wyraźne. Karar relacjonuje unijną regulację neutralnie, jako fakt administracyjny, bez oceny, czy to nadmierna ingerencja czy słuszna ochrona użytkowników - inne źródła w ogóle nie komentują decyzji KE.

Echo24 i WELT różnią się co do samego problemu energetycznego AI: czeski komentator alarmuje, że Europa nie ma mocy obliczeniowej i energii, by konkurować, a niemiecki WELT twierdzi, że obawy o zapotrzebowanie energetyczne centrów danych są przesadzone i AI może wręcz pomóc systemowi energetycznemu - to bezpośrednio przeciwstawne diagnozy tego samego zjawiska. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że unijna regulacja DSA (ChatGPT, Reddit, Roblox) dotyczy też Polski jako członka UE, a spór o infrastrukturę energetyczną i obliczeniową dla AI jest bezpośrednio związany z tym, czy Europa - w tym Polska - będzie technologicznie zależna od USA i Chin.

Źródła: Karar · El Mundo · NZZ · WELT · Echo24 / Týdeník Echo · Il Foglio · The National Interest · Bungei Shunjū (□□□□) · The Wall Street Journal - Opinion / Editorial Page · Aftenposten

12 / MIGRACJA I AZYL

Ceuta i Melilla: napięcie graniczne po zabójstwie strażników

Satyra redakcyjna: rząd zamkniętych kopert czeka przed skrzynką z zablokowaną klapką. Ilustracja AI.

FAKTY

Kryzys migracyjny w Ceucie pozostaje w centrum uwagi hiszpańskiej prasy. Sędzia Audiencia Nacional María Tardón zażądała 500 czynności śledczych od 30 instytucji, w tym CNI, Policji Narodowej, Guardii Civil i wojska, by ustalić odpowiedzialnych za wydarzenia z 30-31 lipca; sprawa może trafić przed Sąd Najwyższy, gdyż dotyczy osób z immunitetem. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wysyła dodatkowe oddziały antyterrorystyczne (UIP) do Ceuty i Melilli w obawie przed nową falą wejść przy okazji wyborów w Maroku 23 września; obecnie w Ceucie służy około 170 policjantów w 6 grupach.

Minister spraw zagranicznych José Manuel Albares ma spotkać się w Nowym Jorku z marokańskim odpowiednikiem Nasserem Bouritą ws. powrotu ok. 10 tys. migrantów, w tym ok. 3 tys. nieletnich, z których 800 wniosków o powrót nie doczekało się odpowiedzi Rabatu. Osobno Maroko zażądało ekstradycji Karima El Baqqaliego, kierowcy łodzi, który zabił dwóch strażników Guardia Civil w Barbate w lutym; sprawa trafiła do Audiencia Nacional. We Włoszech Giorgia Meloni zapowiedziała limit liczby uczniów-cudzoziemców w klasach oraz zakaz burki i nikabu w szkołach, czemu sprzeciwił się prezydent Sergio Mattarella, podkreślający rolę szkoły jako dźwigni integracji.

GŁOSY PRASY

Hiszpańskie tytuły są tu zgodne co do faktów, różnią się jedynie akcentami: ABC koncentruje się na odpowiedzialności rządu Sáncheza i śledztwie sędzi Tardón, El Español na braku jasnego protokołu policyjnego wobec ewentualnego szturmu granicznego, a El Mundo na dyplomatycznym wymiarze sprawy i biernej postawie Rabatu wobec wniosków o repatriację nieletnich. We Włoszech spór jest wyraźny i dotyczy samego rdzenia polityki integracyjnej: Meloni proponuje twarde ograniczenia administracyjne (limity klasowe, zakaz stroju religijnego), Mattarella odpowiada tezą, że to szkoła, a nie segregacja, jest skutecznym narzędziem integracji - Il Foglio przedstawia to jako napięcie na szczycie władzy, nie jako spór partyjny.

Materiały z Francji i USA (Contrepoints, CNA, Charlie Kirk Show) są luźno powiązane tematycznie, ale nie wnoszą do tego samego wątku sporu. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że kryzys w Ceucie pokazuje, jak trudno ustalić polityczną odpowiedzialność za decyzje graniczne nawet w państwie UE z rozbudowanym aparatem śledczym, a spór Meloni-Mattarella ilustruje, że twarda retoryka migracyjna napotyka opór instytucjonalny nawet w rządach określanych jako prawicowe.

Źródła: Il Foglio · ABC · El Español · El Mundo · Catholic News Agency (CNA) · Contrepoints · The Charlie Kirk Show (TPUSA / Salem Podcast Network)

13 / DEMOGRAFIA I RODZINA

Wiek emerytalny i reformy systemów emerytalnych w Europie Środkowej

Satyra redakcyjna: jeden roboczy but próbuje utrzymać równowagę pod trzema kapciami. Ilustracja AI.

FAKTY

"Rzeczpospolita" w projekcie "Demografia. Gospodarka Pokoleń" przywołuje dane GUS: w 2025 r. w Polsce urodziło się nieco ponad 238 tys. dzieci, o jedną trzecią mniej niż dekadę wcześniej, a w pierwszej połowie 2026 r. niespełna 115 tys. - najgorszy wynik w historii pomiarów. Gazeta cytuje też prognozy PIE i OECD: do 2035 r. ubędzie ponad 2 mln pracujących, a wskaźnik obciążenia demograficznego wzrośnie z 32 proc. w 2023 r. do 76 proc. w 2060 r.

Czeski Echo24 opisuje kolejny etap reformy emerytalnej rządu Petra Fiały: od 2027 r. przestaje się waloryzować tzw. wychowawcze (500 koron miesięcznie na dziecko), a małżonkowie będą mogli dzielić zarobki do wyliczenia przyszłej emerytury. Hiszpańskie ABC odnotowuje start sezonu programu Imserso dla seniorów przy jednoczesnym spadku liczby dostępnych miejsc noclegowych w Benidormie do jednej trzeciej mimo rosnącego popytu.

GŁOSY PRASY

Teksty polski i czeski dotyczą tego samego problemu od dwóch stron: "Rzeczpospolita" pokazuje przyczynę - załamanie dzietności i kurczący się rynek pracy, co ma prowadzić do podwyższania wieku emerytalnego jako "konieczności" - natomiast Echo24 pokazuje już wdrażany skutek w Czechach: system emerytalny obniża hojność nowo przyznawanych świadczeń i ogranicza premiowanie macierzyństwa (wygaszenie waloryzacji wychowawczego), mimo że wcześniej to samo wychowawcze wprowadzono jako zachętę prorodzinną. Tekst ABC dotyczy innego wymiaru starzenia się - konsumpcji senioralnej i napięcia między dotowaną turystyką państwową a rynkiem hotelowym - i nie łączy się bezpośrednio z polityką rodzinną, choć obie kwestie wynikają z tej samej struktury wiekowej społeczeństwa.

Materiały są zgodne co do diagnozy: państwa Europy Środkowej stopniowo cofają się z hojnych świadczeń prorodzinnych i emerytalnych na rzecz rozwiązań fiskalnie ostrożniejszych, licząc dłuższą aktywność zawodową. Dla polskiego czytelnika istotne jest, że czeski przykład pokazuje, jak konkretnie może wyglądać "korekta" systemu emerytalnego, o której konieczności mówi się w Polsce - ograniczenie waloryzacji świadczeń za wychowanie dzieci przy formalnym zachowaniu ich nominalnej wysokości.

Źródła: Rzeczpospolita + Plus Minus · ABC · Echo24 / Týdeník Echo

14 / WOJNY KULTUROWE

Front antywokistyczny: rasa i DEI w edukacji i zatrudnieniu

Satyra redakcyjna: szkolna tablica zmienia się w walizkę na kółkach. Ilustracja AI.

FAKTY

W Karolinie Północnej ponad 70 rodziców z Wake County złożyło formalne żądanie wobec dystryktu szkolnego, domagając się prawa do wycofania dzieci z lekcji muzyki prowadzonych przez transpłciowego nauczyciela w Middle Creek Elementary; sprawę nagłośnili wcześniej deputowana Erin Paré, konto Libs of TikTok i kandydat do Senatu Michael Whatley. W Szwajcarii w Zurychu odbył się coroczny Marsz dla Życia z udziałem ok. 2200 osób (policja liczyła ponad 1000), zakłócany przez maskowanych kontrmanifestantów; organizatorzy toczą spór prawny z miastem o dopuszczenie marszu do centrum.

W Czechach ministerstwo zdrowia pod Adamem Vojtěchem zaproponowało umożliwienie sztucznego zapłodnienia samotnym kobietom, co spotkało się z krytyką ze strony ministerstwa pracy i spraw socjalnych. W Hiszpanii Vox próbuje zablokować poprawkę Sumaru do ustawy edukacyjnej dotyczącą tzw. ley de nietos. Daily Wire ujawnił, że sieć Mayday Health, promująca tabletki aborcyjne w stanach zakazujących aborcji, jest finansowana m.in. przez Soros Economic Development Fund.

GŁOSY PRASY

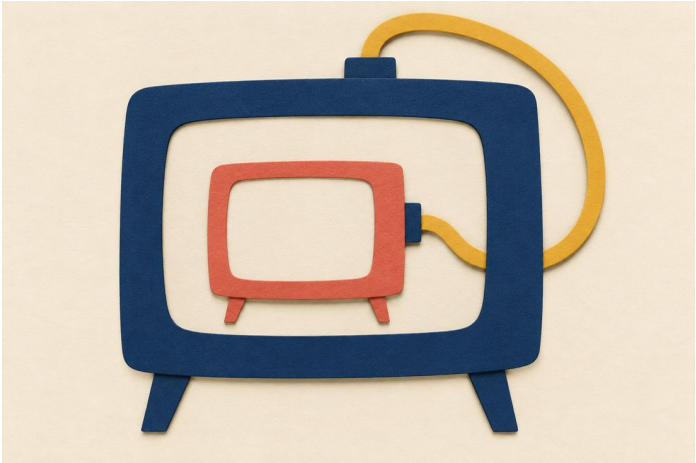
Materiały z USA różnią się poziomem: WORLD relacjonuje konkretny lokalny spór o prawa rodziców i wolność sumienia bez szerokiej tezy, Daily Wire idzie dalej, budując narrację o zorganizowanej, finansowanej przez lewicowych donatorów (Soros) infrastrukturze wspierającej aborcję wbrew stanowym zakazom. Reason, jako głos libertariański, wychodzi poza typowy schemat wojny kulturowej - komentując tekst Nikole Hannah-Jones, broni prawa wyjścia (school choice) jako remedium na słabe szkoły publiczne, co jest argumentem bliższym rynkowi niż religii czy tradycji, i stawia go w kontrze do lewicowej idei „głosu” reformującego instytucje od wewnątrz.

W Europie linia podziału nie przebiega wewnątrz prawicy, lecz między konserwatystami i władzami miejskimi (Zurych) czy resortami rządowymi (Praga) - CNA i Echo24 zgodnie przedstawiają urzędy jako blokujące odpowiednio zgromadzenia pro-life i konserwatywne zastrzeżenia wobec zmian w prawie rodzinnym. Dla polskiego czytelnika istotne jest, że spór o wycofywanie dzieci z zajęć oraz o dostęp do przestrzeni publicznej dla marszów pro-life pokazuje wzorce znane z Polski, ale rozstrzygane tam już na poziomie sądów i policji, nie tylko debaty publicznej.

Źródła: RealClearPolitics · Echo24 / Týdeník Echo · WORLD (WORLD Magazine, WORLD Radio, „The World and Everything in It”) · The Daily Wire / The Ben Shapiro Show · Jyllands-Posten · Bungei Shunjū (□□□□) · Catholic News Agency (CNA) · ABC · First Things · Reason

15 / MEDIA I WOLNOŚĆ SŁOWA

Wojna Trumpa z mediami: własna telewizja, boykoty i pytanie o zakaz dla CNN

Satyra redakcyjna: telewizor własnym przewodem zasila obraz samego siebie. Ilustracja AI.

FAKTY

Administracja Donalda Trumpa wykluczyła CNN, MS Now i Politico z rotacji reporterskiej w Białym Domu, co skłoniło pozostałe sieci, w tym Fox News, do zawieszenia relacjonowania z Białego Domu w geście solidarności. W odpowiedzi Biały Dom uruchomił w poniedziałek na YouTube kanał „Trump TV: The Essential Station” - całodobowy playlist z materiałami administracji, zapowiedziany przez zastępcę asystenta prezydenta Kaelana Dorra. Reformatorisch Dagblad odnotowuje efekt uboczny bojkotu: podczas otwarcia nowego lądowiska dla helikoptera przy Białym Domu wypowiedź Trumpa była niesłyszalna, bo mikrofon nie przechwycił dźwięku.

Równolegle we Francji stacja France Inter usunęła cotygodniową dwuipółminutową rubrykę Charlesa Sapina, zastępcy redaktora naczelnego „Valeurs Actuelles”, po presji związków zawodowych i petycji około 300 osób ze świata kultury; Radio France zaproponowało mu udział w debacie zamiast autorskiej rubryki, na co Sapin się nie zgodził.

GŁOSY PRASY

Wokół sprawy Trumpa linia podziału przebiega w łonie samej prawicy: Daily Mail relacjonuje uruchomienie Trump TV neutralnie jako ruch przeciw „blokadzie” mediów, podczas gdy libertariański Reason (z udziałem Stephanie Slade) stawia to w kontrze do Pierwszej Poprawki, przypominając wcześniejsze naciski Trumpa na licencje nadawcze i pozew przeciw CBS - dla nich to nie obrona wolności słowa, lecz jej ograniczanie przez władzę. AFR ogranicza się do suchej relacji faktów bez oceny.

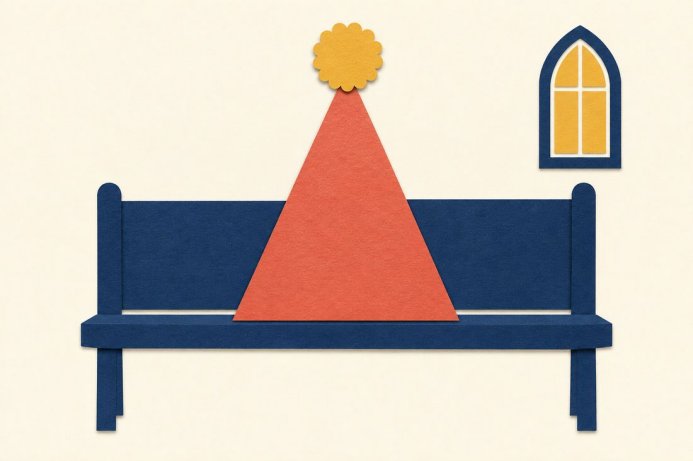
We Francji Le Figaro (Goldnadel, Schoettl i Lenoir) i libertariański Contrepoints są zgodne co do faktów i oceny: to związki zawodowe i lewicowa presja wymusiły usunięcie konserwatywnego głosu z radia publicznego, a regulator Arcom nie reaguje mimo ustawowego obowiązku pluralizmu - różnica

jedynie w tym, że Figaro pyta wprost o bezczynność regulatora, a Contrepoints podkreśla hipokryzję Radio France sugerującego, że Sapin sam odszedł. Dla polskiego czytelnika to przypomnienie, że spór o media publiczne i „pluralizm" nie jest specyfiką polską - identyczny mechanizm (związki zawodowe i presja środowiskowa usuwające konserwatywny głos z anteny publicznej) działa we Francji, a pytanie o rolę regulatora (Arcom, odpowiednik KRRiT) jest tam zadawane równie bezskutecznie.

Źródła: Australian Financial Review (AFR) · Daily Mail / MailOnline · Reason · Karar · Le Figaro (z FigaroVox i Le Figaro Magazine) · Contrepoints · Reformatorisch Dagblad

16 / KOŚCIÓŁ I RELIGIA

Ruch biskupów przeciw patriarsze syryjskiemu - spór o legitymację władzy kościelnej

Satyra redakcyjna: na pustej ławce kościelnej stoi przesadnie duża czapeczka świąteczna. Ilustracja AI.

FAKTY

Watykan uczestniczy w rozmowach przy ONZ na temat sztucznej inteligencji i godności człowieka, stawiając pytanie o to, co się buduje, dla kogo i kto to odziedziczy. Papież ogłosił szczegółowy plan podróży do Ameryki Łacińskiej, obejmujący spotkania z władzami, przedstawicielami innych religii, więźniami i pracownikami, dziesięć mszy publicznych oraz trzy czuwania modlitewne z młodzieżą. EWTN opisuje procedurę, jaką biskup diecezjalny stosuje wobec oskarżeń kapłanów o wykroczenia lub nadużycia - długie dochodzenie i proces administracyjny.

W Szwajcarii w 2025 roku spadła liczba wystąpień z Kościoła, choć nie odnotowano wzrostu liczby chrztów dorosłych. Patriarchat syryjskokatolicki odrzucił jako bezpodstawne zarzuty części biskupów, że patriarcha Ignace Youssif III Younan przez trzy lata nie zwołał synodu, co miało uzasadniać dążenie do jego odwołania.

GŁOSY PRASY

Materiały tego dnia nie tworzą sporu, lecz raczej mozaikę odrębnych wątków bez wspólnego mianownika - CNA relacjonuje bieżącą działalność Stolicy Apostolskiej (AI, podróż papieska, procedury dyscyplinarne) w tonie informacyjnym, bez komentarza wartościującego. The Pillar w obu swoich tekstach idzie pod prąd ustalonych narracji instytucjonalnych: szwajcarskie dane pokazują, że optymistyczne doniesienia o „boomie" konwersji dorosłych nie znajdują potwierdzenia w liczbach, a sprawa syryjska ujawnia otwarty konflikt wewnątrz episkopatu wschodniego, w którym patriarchat broni się przed własnymi biskupami.

To druga cecha The Pillar widoczna tu wyraźnie - gotowość opisywać spory wewnątrzkościelne, których agencje takie jak CNA nie podejmują. Dla polskiego czytelnika istotne jest zwłaszcza to drugie: pokazuje, że napięcia między patriarchami a synodami biskupów w Kościołach wschodnich nie są wyjątkiem, lecz powtarzającym się mechanizmem sporu o władzę, wart śledzenia niezależnie od oficjalnych komunikatów watykańskich.

Źródła: Catholic News Agency (CNA) · The Pillar

17 / IDEE I SPORY WEWNĄTRZ PRAWICY

Jak centroprawica ma odpowiadać na populizm po porażkach wyborczych

Satyra redakcyjna: dwa stery wyrastają z jednej małej łódki. Ilustracja AI.

FAKTY

Kilka tekstów dotyczy sporów wewnętrznych partii i obozów: portugalski Observador opisuje powrót Pedro Passosa Coelho, który przygotowuje na grudzień studium „Bloqueios versus Reformas" jako alternatywny program rządzenia wobec linii Montenegro. WELT relacjonuje wystąpienie Angeli Merkel dzień po historycznej porażce CDU, w którym mówiła o Konradzie Adenauerze i modelu partii ludowej, nie wspominając ani Friedricha Merza, ani AfD. Słowacki Denník Postoj analizuje kampanijną strategię Roberta Fico, który po odwołaniu wizyty na Ukrainie oskarżył prezydenta Czech Petra Pavla i „rusofobiczny Zachód" o eskalację, budując przekaz „Smer za pokój, opozycja za wojnę".

NZZ przypomina zmianę stanowiska Margaret Thatcher wobec referendum o członkostwie Wielkiej Brytanii we Wspólnocie z 1974 roku. Francuski Conflits publikuje tekst o wykorzystaniu wojskowych koncepcji strategicznych (VUCA, red teaming) w zarządzaniu firmami.

GŁOSY PRASY

Linia sporu przebiega tu wewnątrz głównego nurtu prawicy/centroprawicy, nie między nią a postliberalizmem: Passos Coelho krytykuje rząd własnej partii (PSD) za brak reform, a Merkel milczeniem o Merzu i AfD sugeruje dystans wobec obecnego kierownictwa CDU po wyborczej klęsce - obie sprawy pokazują napięcie między starą a nową generacją liderów chadecko-liberalnych. UnHerd broni ograniczonej, symbolicznej roli ONZ przeciw ambicjom „rządu światowego", co jest argumentem suwerenistycznym, choć płynącym z pisma heterodoksyjnego, nie klasycznie konserwatywnego.

Denník Postoj opisuje z pozycji krytycznej wobec Fico, jak suwerenistyczna retoryka pokoju służy mobilizacji wyborców strachem przed wojną - to spojrzenie chadeckie na populizm suwerenistyczny. Czeskie Echo24 sygnalizuje niepokój o normalizację skrajnej retoryki (wyjście z NATO, odwołania do Stalina) bez podania więcej szczegółów. Dla polskiego czytelnika istotne jest to napięcie między pokoleniową wymianą w partiach chadeckich (Niemcy, Portugalia) a suwerenistyczną narracją antywojenną wykorzystywaną wyborczo (Słowacja) - to dwa różne, równoległe pola sporu na prawicy europejskiej.

Źródła: WELT · NZZ · Conflits - Revue de Géopolitique · UnHerd · Echo24 / Týdeník Echo · Denník Postoj · Observador

18 / KULTURA I SPÓR O KANON

Dwie recenzje: pamięć o nieobecnych i odpowiedzialność za przyrodę

Satyra redakcyjna: z małego szkolnego plecaka wystaje ogromny wieloryb. Ilustracja AI.

FAKTY

NZZ recenzuje powieść Shidy Bazyar „Die Lücken", opisującą utratę domu i luki w pamięci fikcyjnej niemieckiej miejscowości, w tym nieobecność jej żydowskich mieszkańców. Kathimerini omawia „Zaginionego wieloryba" Hannah Gold: dziecięcy bohater Rio próbuje ratować wielorybicę Białą, a opowieść łączy troskę o zwierzę z chorobą jego matki. „Biała" jest tu imieniem wielorybicy, nie nazwą zabytkowej dzielnicy. Podsumowanie opiera się na dwóch pobranych recenzjach literackich.

GŁOSY PRASY

Teksty nie prowadzą wspólnego sporu politycznego. Recenzent NZZ docenia sposób, w jaki powieść przywraca pamięć o wypartych losach mieszkańców; autor w Kathimerini chwali przygodową i ekologiczną opowieść, ale chciałby pełniejszego przedstawienia matki i jej muzyki. Zestawienie pokazuje dwa różne zadania literatury: odsłanianie przemilczanej przeszłości oraz opowiadanie o odpowiedzialności dzieci za świat dorosłych. Dla polskiego czytelnika to odmienne sposoby rozmowy o pamięci i trosce, a nie dowód wspólnej kampanii czy konfliktu ideologicznego.

Źródła: NZZ · Kathimerini (Η Καθημερινή)